

PALANGOS KURORTO ARCHITEKTŪRA

Ekskursijos įvadas - Palangos kurorto raida

1253 metais pirmą kartą istoriniuose šaltiniuose paminėta Palanga yra viena seniausių Lietuvos gyvenviečių, kuri vėliau išaugo į svarbų miestą ir 1791 m. įgijo Magdeburgo miesto teises. Prie kelio Karaliaučius-Klaipėda-Ryga pradėjusi formuotis nedidelė linijinio plano žvejų gyvenvietė kelis šimtmečius buvo pagrindiniu Lietuvos jūriniu uostu. Palangos kaip jūrinio miesto reikšmė ypatingai išaugo XVI a. pab. miestui suteikus privilegijas ir teisę plėsti uostą. XVII a. Palanga tapo svarbiu uostamiesčiu, konkuruvusi su tokiais didžiaisiais Baltijos uostais, kaip Liepoja ar Ryga. To meto „planuose Senoji Palanga parodyta jau kaip gyvenvietė, turinti apie pusantro varsto ilgio gatvę, kurios viena pusė užstatyta kaimiško tipo mediniais namukais.“[1] XVIII a. jau buvo minimos dvi gyvenvietės – Senoji ir Naujoji Palanga. Naujosios Palangos gyvenvietė buvo išsidėsčius abipus lygiagrečiai su jūra einančio ir Ronžės upelį kertančio kelio; Senoji – kiek šiauriau, už Naglio kalno buvusi kaimo tipo gyvenvietė. Naujoji Palanga to meto planuose skiriama į dvi dalis: šiauriniame Ronžės krante buvęs „Žydu miestas“, o pietinė dalis vadinta tiesiog „Miestu“. Senosios Palangos sodybos išdėstytos pagal valakiniams kaimams būdingą planą: vienoje kelio pusėje išsidėstę „sodybų trobesiai stovėjo galais į kelią, sudarydami tam tikrą ritmą ir savitą gatvės apstatymo siluetą.“[2]. Palangos kaip uostamiesčio gyvavimas XVIII a. pr. baigėsi: 1701 m. švedų laivynas sunaikino Palangos uostą, kuris greitai buvo užpustytas smėliu ir tapo nebetinkamas laivybai. XIX a. nesėkmingai uostamiesį bandė atkurti grafi Tiškevičiai, pastatydami ilgą molą su kelių šimtų metrų ilgio tiltu. To nepakako apsaugoti uostui nuo bangų – greitai prieplauka vėl buvo užnešta smėliu.

Kurortinė miestelio istorija prasideda 1824 m. Palangos grafystę įsigijus Mykolui Tiškevičiui. Palanga vasarviete paskelbta jau XIX a. pirmajame dešimtmetyje, bet tik Tiškevičiai ėmėsi didesnių reformų siekdami buvusį uostamiesį paversti garsiu Pabaltijo kurortu. Tai radikalai transformavo nedidelio žvejų bažnytkaimio peizažą: miestui plečiantis, nuo pagrindinio kelio atsišakoja mažesnės gatvelės, kuriuose kuriama poilsiautojus aptarnaujanti infrastruktūra, medinės žvejų lūšneles po truputį pakeičia dekoratyvios vilos. Kurortinis Palangos miestas pradėjo formuotis pietinėje miesto dalyje ties dabartinėmis J. Basanavičiaus, Vytauto, Dariaus ir Girėno gatvėmis. Jau tada jo pagrindine kurorto arterija tapusi J. Basanavičiaus gatvė išlaikė savo statusą iki šiol. Naujajame kurorte savitas stilius nesusiformavo – daugiausiai buvo statomos Lenkijos ir Šveicarijos kurortams būdingo stiliaus vilos, gyvenamųjų namų stilistikoje galima įžvelgti baltiškosios ir rusiškosios architektūrinės tradicijos bruožų. Visgi Tiškevičiai sugebėjo sukurti gamtos ir naujosios architektūros darną: „[XIX a. antrosios pusės] vilos ir gyvenamieji namai yra pajūrio krašto miestiečių urbanistinės kultūros pavyzdžiai, rodantys, kokia gali būti harmoninga gamtos, žmogaus ir architektūros

simbiozė. Tai naujo tipo statiniai, papuošę šį pajūrio kampelį, vien savo išore kėlę poilsiautojui gera nuotaiką.”[3] Kurortinė miesto dalis formavosi piečiau Ronžės upelio, gyvenamąją paskirtį išlaikė šiaurinė miesto dalis. Sparčiai augančiai vasarviete 1909 m. buvo suteiktos kurorto teisės.

Išskyrus keletą mūrinių vilų, administracinių ir reprezentacinių pastatų, Palangos architektūroje dominavo nebrangi tradicinė statybinė medžiaga – medis. Palanga ne kartą stipriai nukentėjo nuo gaisrų. Vienas įsimintiniausių kurorto istorijoje įvykių - 1938 m. klebonijoje kilęs gaisras, kurio metu buvo „nušluota“ didžioji Palangos dalis į šiaurę nuo Ronžės upelio, ugnis palietė ir Senosios Palangos gyvenvietę. Po šio gaisro A. Mačiulskio parengtas Palangos miesto atstatymo ir perplanavimo projektas, nustatyti mūrinės statybos kvartalai (Kretingos, Vytauto g. nuo Ronžės iki Jūratės g. ir Jūratės g. iki Malūno g.), atviros ir uždaros statybos sklypų dydžiai. Tuo pačiu projektu perplanuoti ir neišdegę miesto pakraščiai, šio projekto įgyvendinimui planuota išpirkti daugumą privačių sklypų. 1939 m. miesto inžinieriaus V. Lvovo parengtas naujos turgavietės, į ją vedančių gatvelių ir Basanavičiaus gatvės grindimo projektas. Šie pertvarkymai įgyvendinti tik iš dalies dėl 1940 m. prasidėjusios sovietinės okupacijos.

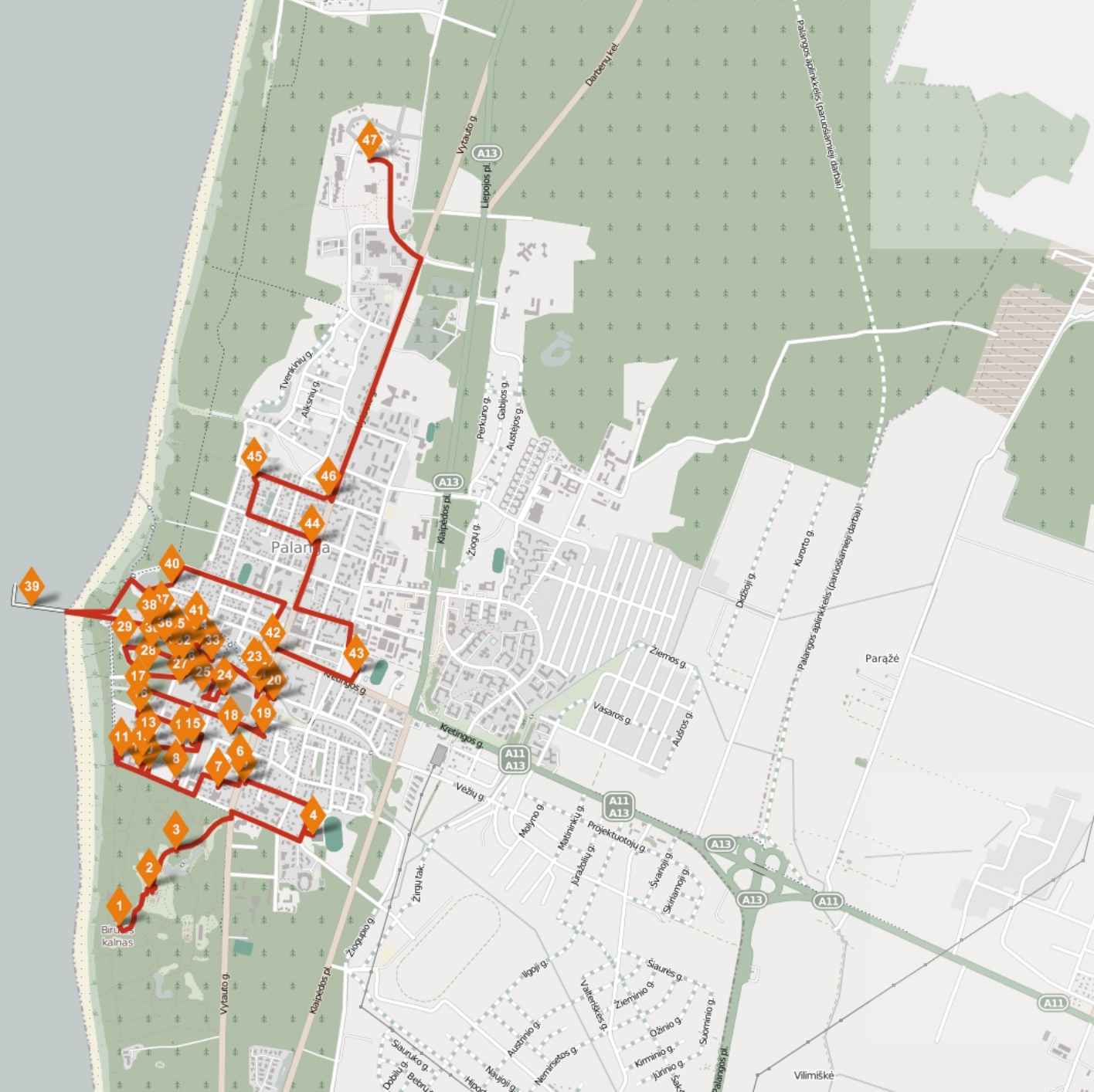
1941 m. Palangos miesto ribos išplėstos, kurortui priskirta Senoji Palanga ir Kontininkų kaimas. Sovietmečiu ištiesinta Ronžės upelio vaga, į rytus patrauktas Klaipėdos-Liepojos kelias, kurorto centrą paliekant toje pačioje vietoje. Penkto dešimtmečio pabaigoje, siekiant miestelį paversti sąjunginės reikšmės kurortu, panaikintas ankstesnis Ronžės upės suponuotas skirstymas į kurortines ir gyvenamąsias teritorijas – miestas padalintas į tokias funkcines zonas: sanatorijų ir poilsio namų, viešbučių ir pensionatų, stovyklavimo, gyvenamąją, visuomeninių įstaigų, aptarnaujančių įmonių.

Atkūrus Lietuvos Nepriklausomybę, Palangoje ėmė statytis šiuolaikiški privatūs gyvenamieji namai, viešbučiai, restoranai kiti kurorto infrastruktūros elementai, sukėlę daug diskusijų ne tik dėl viešų ir privačių interesų susikirtimo, bet ir dėl savo architektūrinės darnos bendrame istorinio kurorto kontekste.

[1] Mukienė D., *Ko vis dar ieškome ir ko neberandame Palangoje?* Žemaičių žemė 2014, nr. 2, p. 52.

[2] Miškinis A. *Vakarų Lietuvos miestai ir miesteliai*, II knyga. 2007, p. 28.

[3] Mukienė D. *Ko vis dar ieškome ir ko neberandame Palangoje?* Žemaičių žemė 2014, nr. 2, p.55.

MARŠRUTĄ SUDARO:

1

PALANGOS LURDO GROTA

Adresas: Palanga, Palangos m. sav.

Metai: 1898 - 1901

Laikotarpis: Carinis

2

GRAFŲ TIŠKEVIČIŲ RŪMAI PALANGOJE (PALANGOS GINTARO MUZIEJUS)

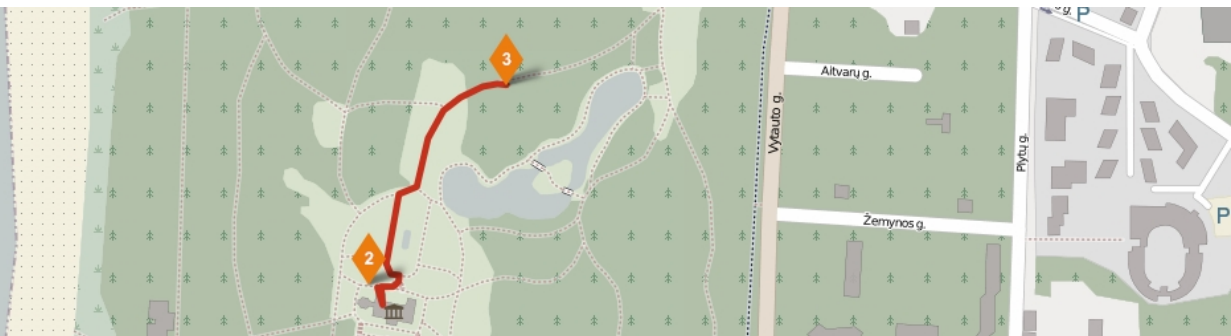
Adresas: Vytauto g. 17, Palanga

Architektai: Franz Heinrich Schwechten

Stiliai: Istorizmas

Metai: 1897 - 1907

Laikotarpis: Carinis

3

TIŠKEVIČIŲ DVARO PARKAS PALANGOJE

Adresas: Palanga

Architektai: E. F. Andre

Metai: 1897 - 1899

Laikotarpis: Carinis

UNIVERSALI SPORTO SALĖ PALANGOJE

Adresas: Palangos sav., Palanga, Sporto g. 3

Architektai: Matas Jurevičius, Gediminas Jurevičius

Stiliai: Šiuolaikinė architektūra

Metai: 2012 - 2014

Laikotarpis: Šiuolaikinė

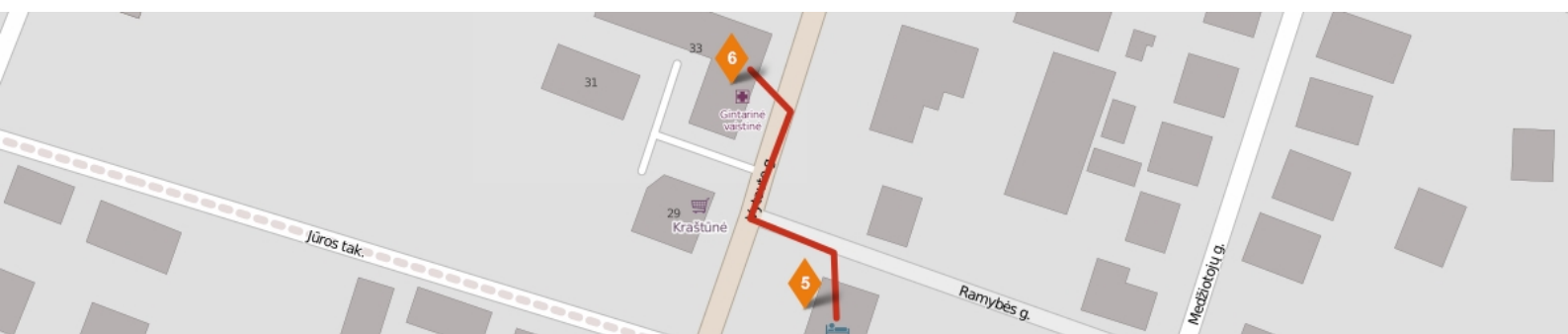

VILA „RAMYBĖ“

Adresas: Vytauto g. 54, Palanga

Metai: 1926

Laikotarpis: Pirmoji Respublika

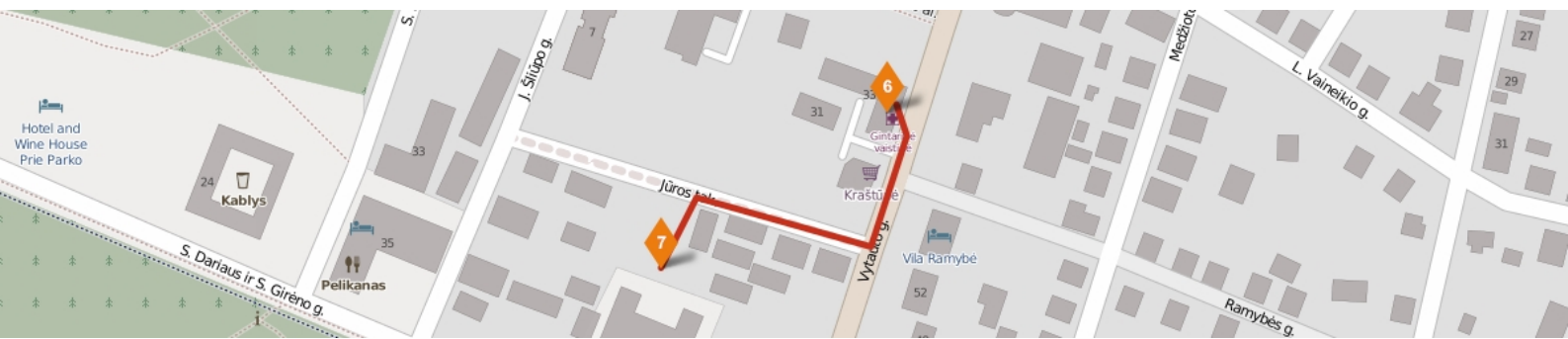
PALANGOS VAISTINĖ

Adresas: Vytauto g. 33, Palanga

Stiliai: Kurortinė architektūra

Metai: 1827

Laikotarpis: Carinis

PALANGOS BURMISTRO J. ŠLIŪPO NAMAS

Adresas: Vytauto g. 23A, Palanga

Stiliai: Istorizmas, Kurortinė architektūra

Metai: 1900 - 1910

Laikotarpis: Carinis

PARODŲ PAVILJONAS „KUPETA“ PALANGOJE

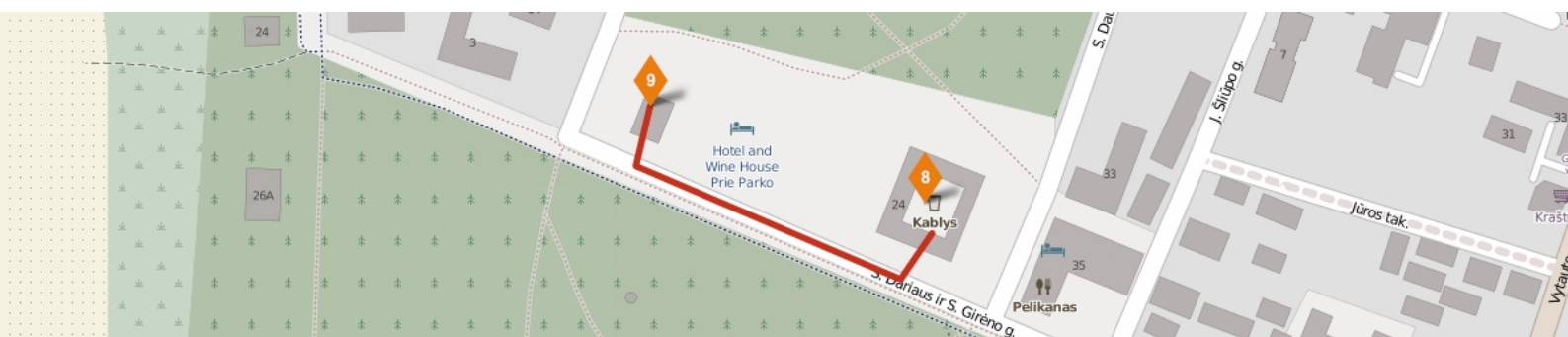
Adresas: Palangos m. sav., Palangos m., S. Dariaus ir S. Girėno g. 13

Architektai: Albinas Čepys

Stiliai: Sovietinis modernizmas, Kritinis regionalizmas

Metai: 1968

Laikotarpis: Sovietmetis

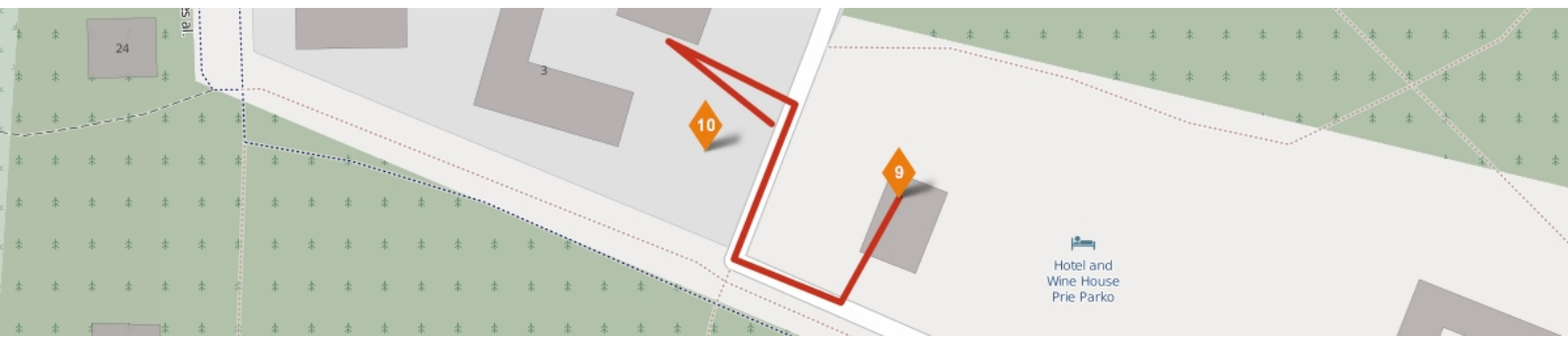
VILA „PELĖDA“

Adresas: Palangos m. sav., Palangos m., Birutės al. 51

Stiliai: Tarpukario modernizmas, Kurortinė architektūra

Metai: 1939

Laikotarpis: Pirmoji Respublika

18 BUTŲ POILSIAVIETĖ

Adresas: Palangos sav., Palanga, Birutės al. 54

Stiliai: Postmodernizmas, Šiuolaikinė architektūra

Metai: 2001 - 2001

Laikotarpis: Šiuolaikinė

POILSIO NAMŲ „ŽUVĖDRA“ PALANGOJE III KORPUSAS

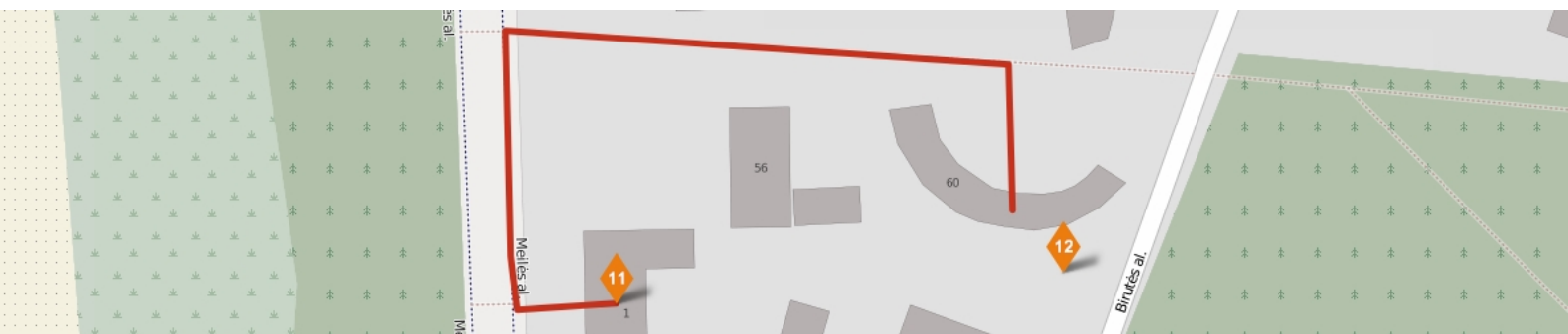
Adresas: Palangos m. sav., Palangos m., S. Dariaus ir S. Girėno g. 1

Architektai: Aleksandras Eigirdas

Stiliai: "Socialistinis realizmas"

Metai: 1954 - 1956

Laikotarpis: Sovietmetis

VIEŠBUTIS „PALANGA SPA“

Adresas: Palangos sav., Palanga, Birutės al. 60

Architektai: Donatas Rakauskas

Stiliai: Šiuolaikinė architektūra

Metai: 2002 - 2003

Laikotarpis: Šiuolaikinė

13

„PALANGA SPA LUXURY“ SPA IR BALNEOTERAPIJOS KOMPLEKSAS

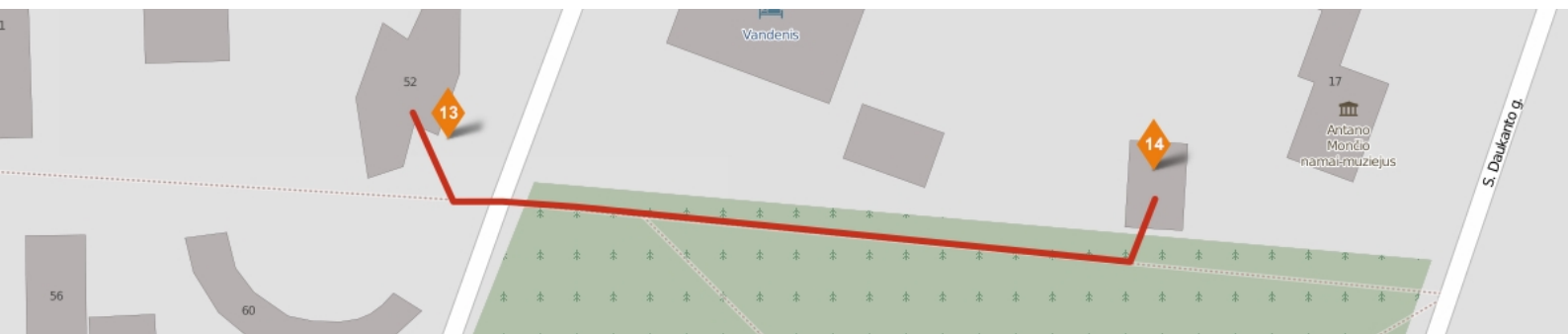
Adresas: Palangos sav., Palanga, Birutės al. 60

Architektai: Donatas Rakauskas

Stiliai: Šiuolaikinė architektūra

Metai: 2011 - 2013

Laikotarpis: Šiuolaikinė

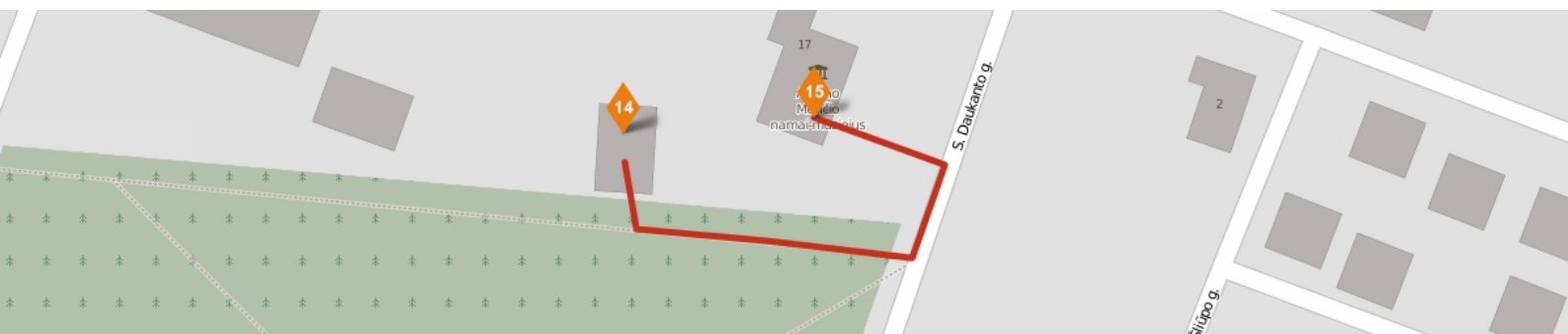

14

VILA S. DAUKANTO G. PALANGOJE

Adresas: Palanga, S. Daukanto g. 18

Laikotarpis: Pirmoji Respublika

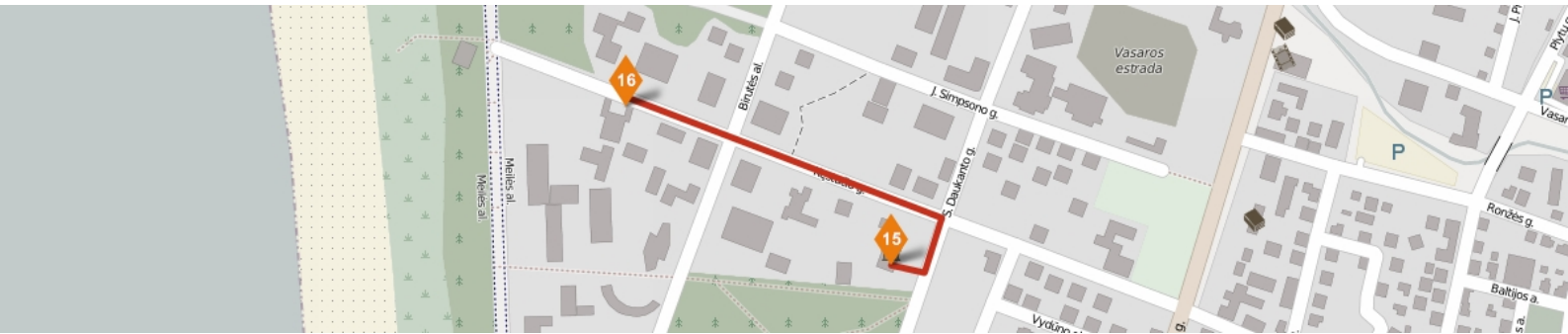
15

ANTANO MONČIO MUZIEJUS PALANGOJE

Adresas: S. Daukanto g. 16, Palanga

Metai: 1900 - 1940

Laikotarpis: Carinis, Pirmoji Respublika

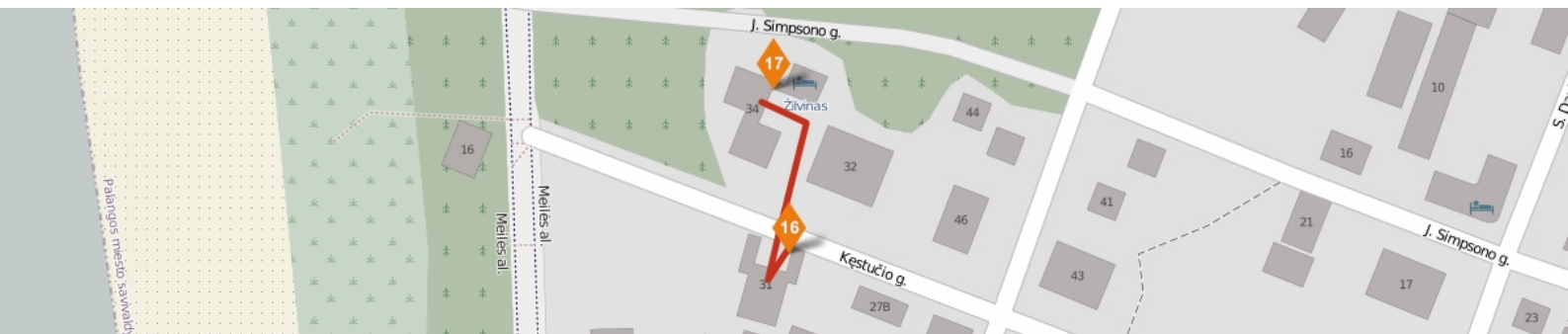
ŠILTŲJŲ MAUDYKLIŲ PASTATAS PALANGOJE

Adresas: Kęstučio g. 31, Palanga

Stiliai: Kurortinė architektūra, Šveicariškas vilų stilius

Metai: 1888 - 1900

Laikotarpis: Carinis

POILSIO NAMAI „ŽILVINAS“ PALANGOJE

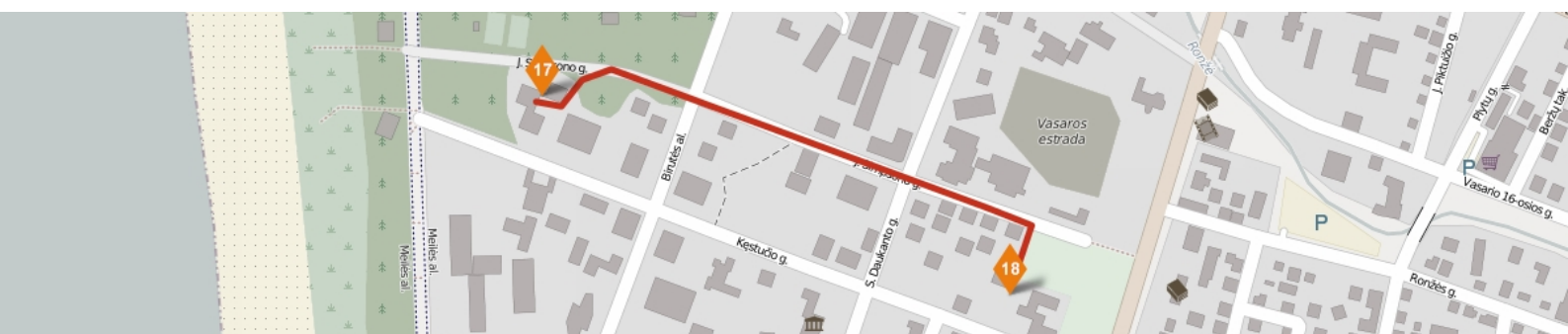
Adresas: Palangos m. sav., Palangos m., Kęstučio g. 26

Architektai: Algimantas Lėckas

Stiliai: Vėlyvasis modernizmas

Metai: 1969

Laikotarpis: Sovietmetis

VILA „ŠILELIS“

Adresas: Kęstučio gatvė 2A, Palanga

Architektai: Vadimas Lvovas

Stiliai: Funkcionalizmas/modernizmas

Metai: 1938 - 1939

Laikotarpis: Pirmoji Respublika

19

VASAROS SKAITYKLA PALANGOJE

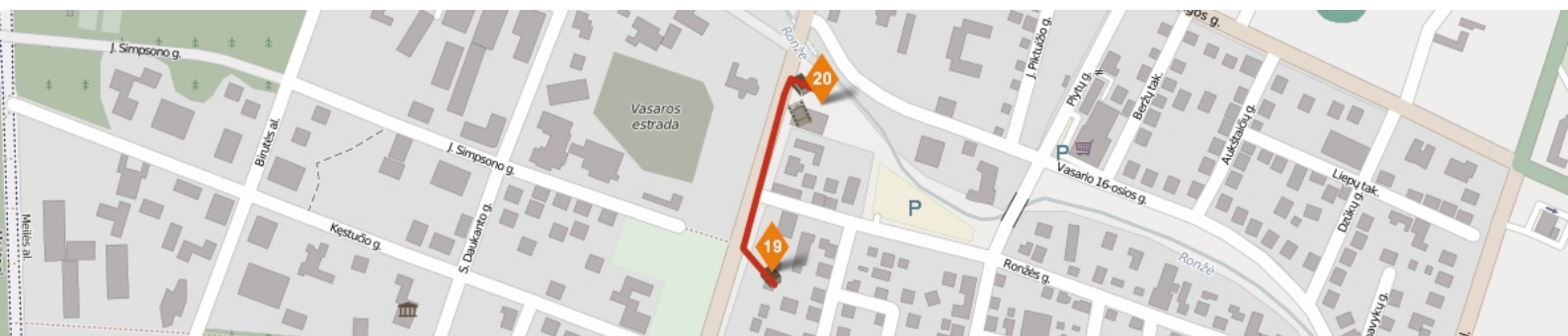
Adresas: Palangos m. sav., Palangos m., Vytauto g. 72

Architektai: Albinas Čepys

Stiliai: Sovietinis modernizmas, Kritinis regionalizmas

Metai: 1968

Laikotarpis: Sovietmetis

20

BUVĘS KNYGYNAS PALANGOJE

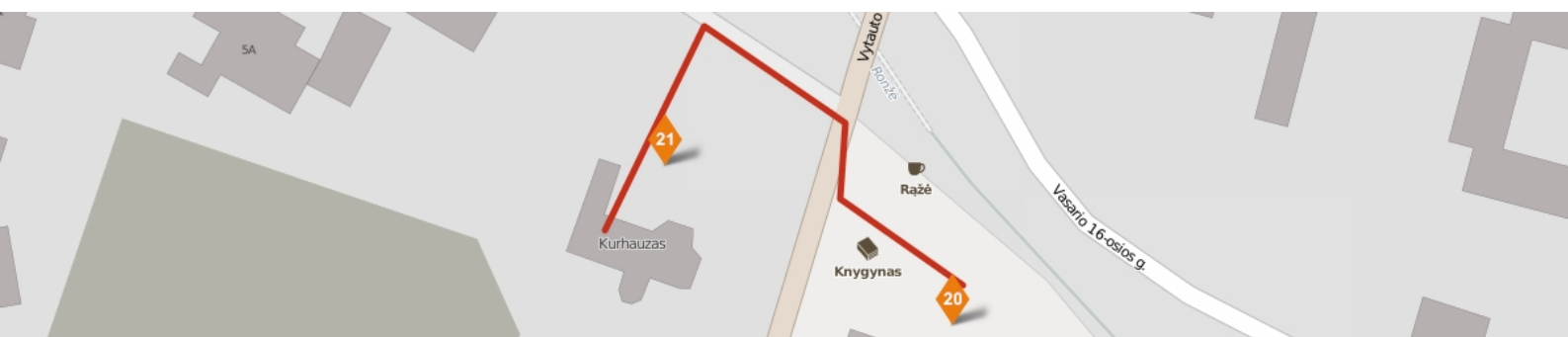
Adresas: Palangos m. sav., Palangos m., Vytauto g. 84

Architektai: Ramūnas Vytautas Kraniauskas

Stiliai: Vėlyvasis modernizmas

Metai: 1967

Laikotarpis: Sovietmetis

21

PALANGOS KURHAUZAS

Adresas: Vytauto g. 45, Palanga

Stiliai: Istorizmas, Modernas, Kurortinė architektūra

Metai: 1877 - 1880

Laikotarpis: Carinis

22

KAVINĖ "BANGA" PALANGOJE

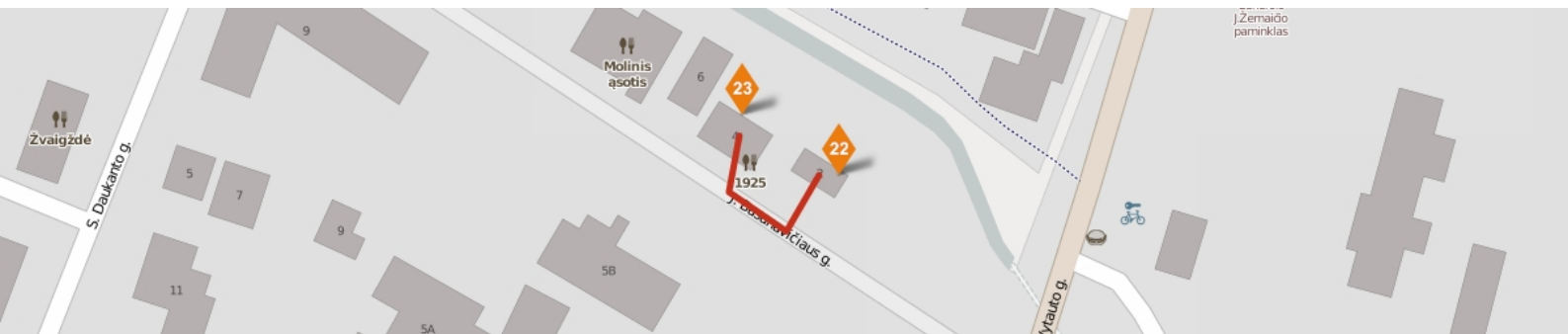
Adresas: Palangos m. sav., Palangos m., J. Basanavičiaus g. 2

Architektai: Gintautas Telksnys

Stiliai: Vėlyvasis modernizmas

Metai: 1976

Laikotarpis: Sovietmetis

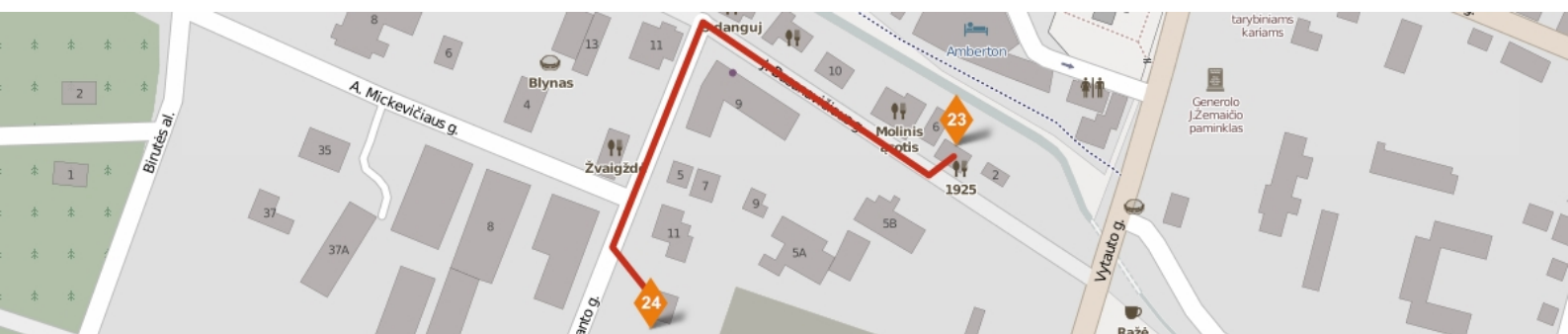
23

PASTATAS BASANAVIČIAUS G. 4

Adresas: Palangos m. sav., Palangos m., J. Basanavičiaus g. 4

Metai: 1922

Laikotarpis: Pirmoji Respublika

24

MOKSLŲ AKADEMIJOS POILSIO NAMAI PALANGOJE (VĖLIAU „PILKASIS GARNYS“)

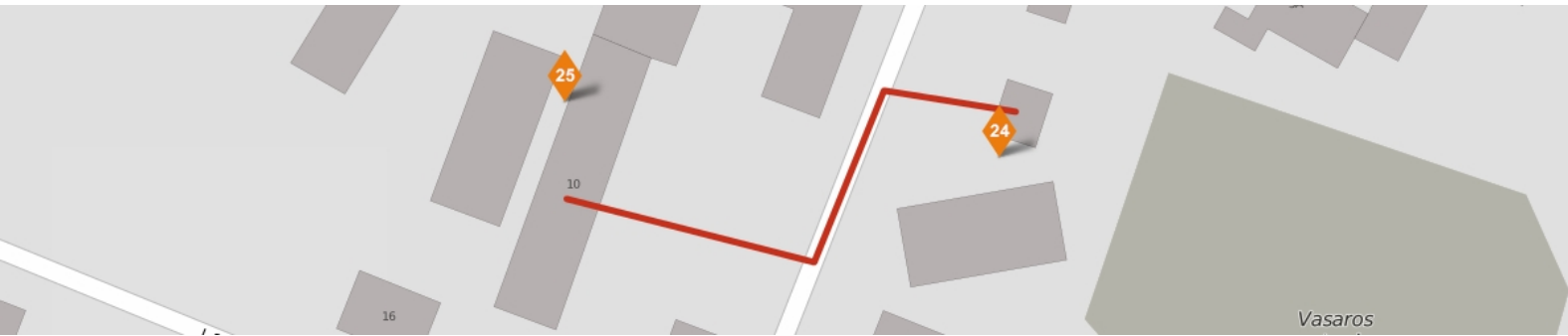
Adresas: Palangos m. sav., Palangos m., S. Daukanto g. 15

Architektai: Vytautas Jurgis Dičius, Leonidas Pranas Ziberkas

Stiliai: Kritinis regionalizmas

Metai: 1982

Laikotarpis: Sovietmetis

25

DAUGIAFUNKCINIS KOMPLEKSAS PALANGOJE

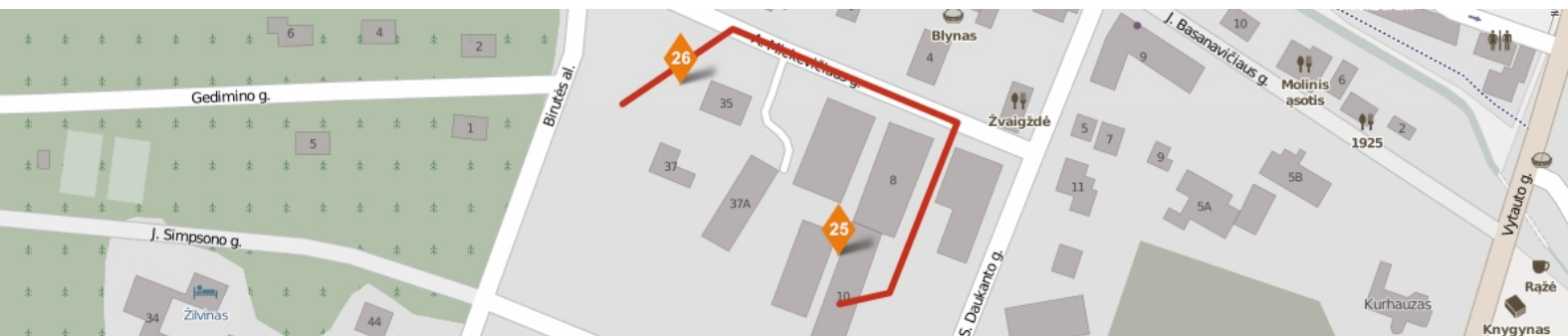
Adresas: Palangos sav., Palanga, Daukanto g. 8, 10

Architektai: Romualdas Kirdulis, Goda Rumbutienė, Martynas Nargelė, Vaida Galvosienė

Stiliai: Šiuolaikinė architektūra

Metai: 2005

Laikotarpis: Šiuolaikinė

26

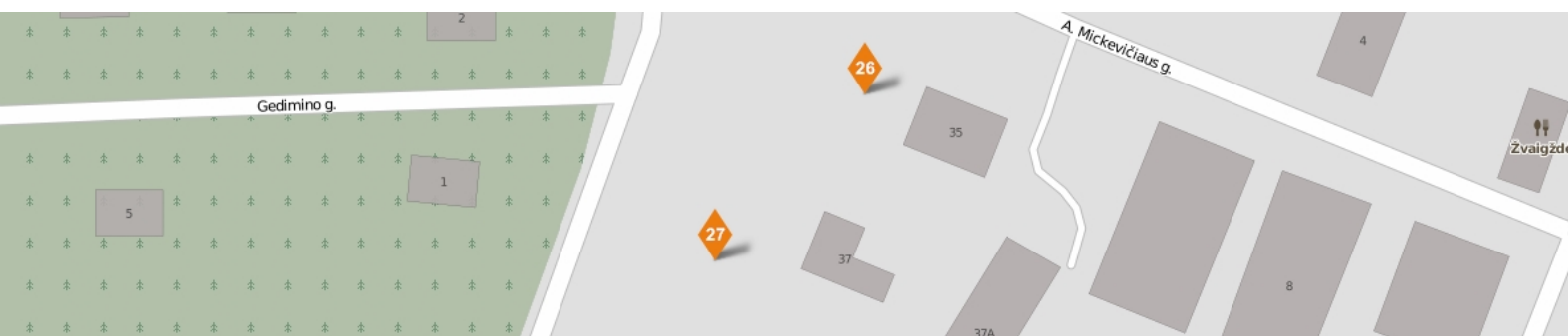
VILA „MAHORTA”

Adresas: Birutės al. 35, Palanga

Stiliai: Kurortinė architektūra, Šveicariškas vilų stilius

Metai: 1899 - 1900

Laikotarpis: Carinis

27

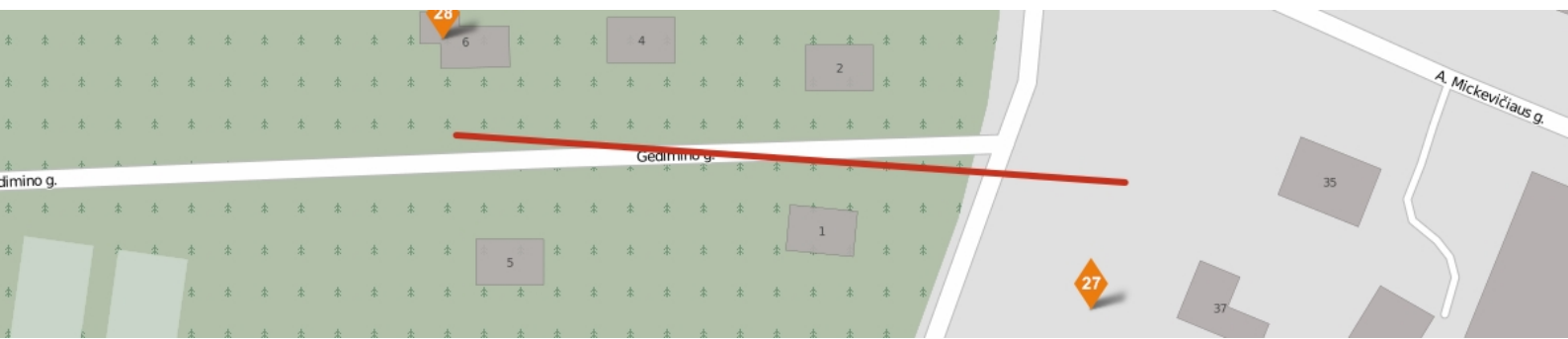
BURŠTEINO VILA PALANGOJE

Adresas: Birutės al. 37, Palanga

Stiliai: Modernas, Kurortinė architektūra

Metai: 1939

Laikotarpis: Pirmoji Respublika

28

VILA GEDIMINO G. PALANGOJE

Adresas: Gedimino g. 6, Palanga, Palangos savivaldybė

Laikotarpis: Pirmoji Respublika

29

PALANGOS VILA „JŪRAPILIS“ („KOMODA“)

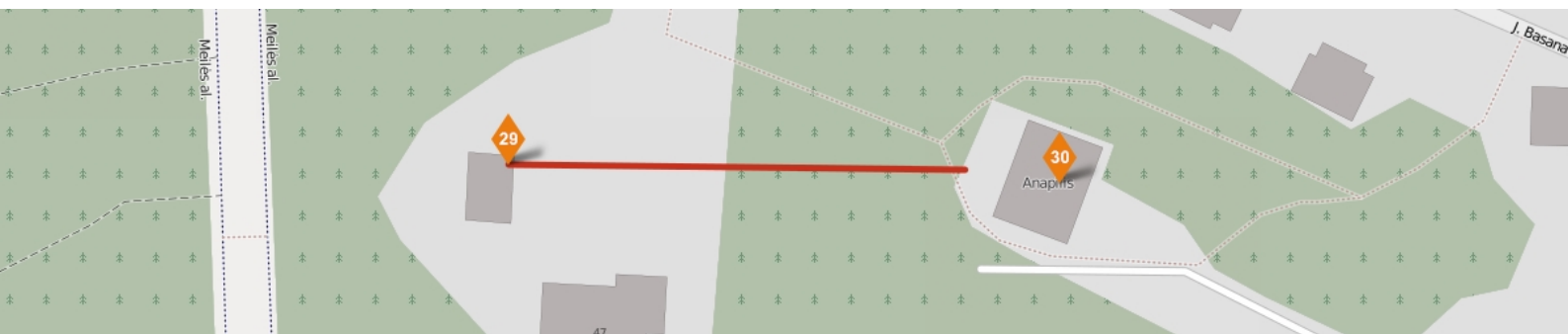
Adresas: Meilės al. 5, Palanga

Architektai: Marijanas Tolvinskis, Pranas Morkūnas

Stiliai: Istorizmas, Kurortinė architektūra

Metai: 1895 - 1900

Laikotarpis: Carinis

30

VILA „ANAPILIS“

Adresas: Birutės al. 34 A, Palanga

Stiliai: Istorizmas, Art Deco, Kurortinė architektūra, Šveicariškas vilų stilius

Metai: 1898 - 1900

Laikotarpis: Carinis

31

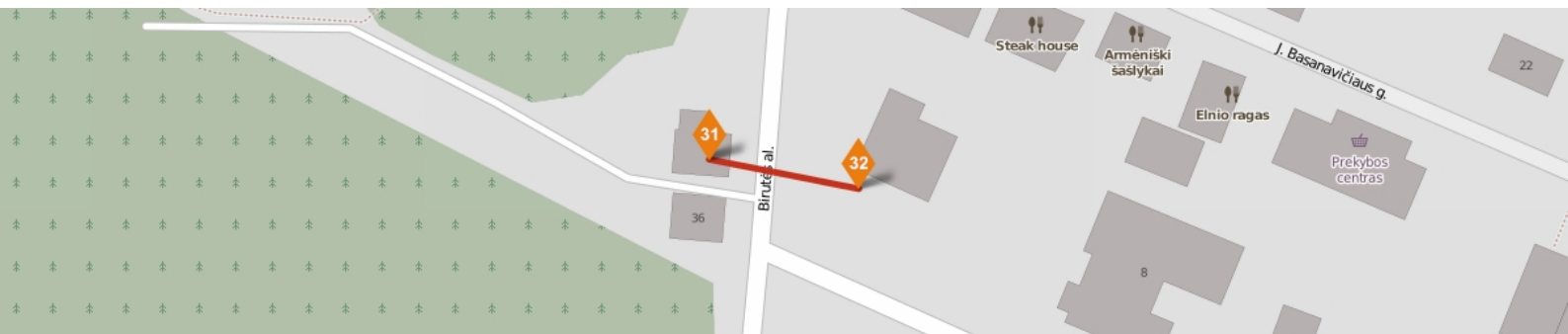
VILOS „ROMEO“ IR „DŽIULJETA“

Adresas: Birutės al. 34, 36, Palanga

Stiliai: Kurortinė architektūra, Šveicariškas vilų stilius

Metai: 1890 - 1905

Laikotarpis: Carinis

32

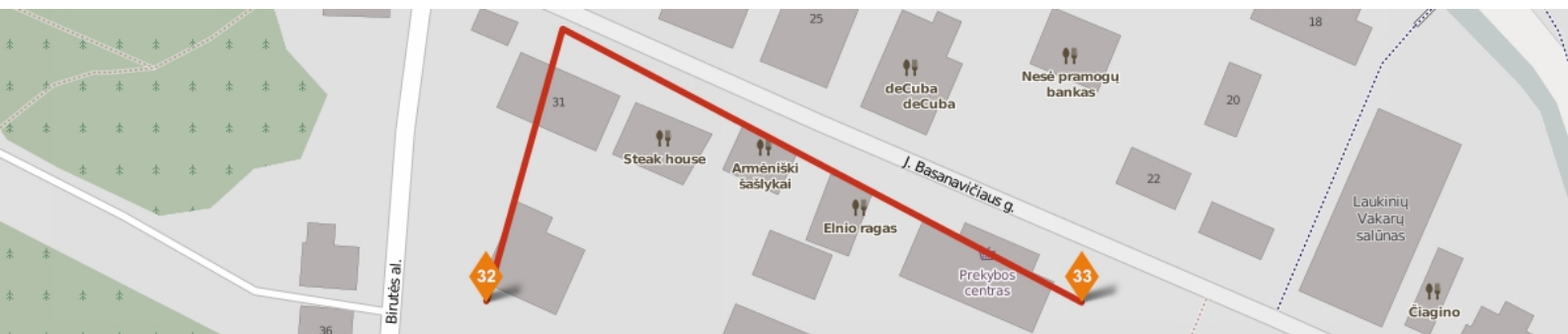
VILA „BALTOJI“

Adresas: Birutės al. 33, Palanga

Stiliai: Kurortinė architektūra

Metai: 1900 - 1914

Laikotarpis: Carinis, Pirmoji Respublika

33

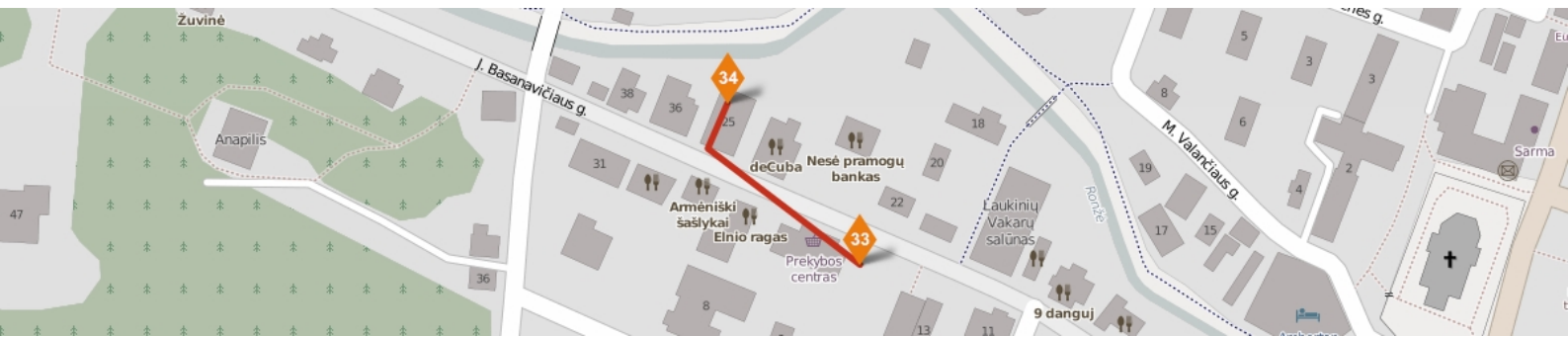
VILA „VAIDILUTĖ“ (DAB. TREMTIES IR REZISTENCIJOS MUZIEJUS)

Adresas: Palangos m. sav., Palangos m., J. Basanavičiaus g. 21

Metai: 1936

Laikotarpis: Pirmoji Respublika

34

FACHVERKINIŲ VILŲ KOMPLEKSAS

Adresas: Palangos m. sav., Palangos m., J. Basanavičiaus g.

Stiliai: Fachverkas

Laikotarpis: Carinis

35

VILA „JŪROS AKIS“ PALANGOJE

Adresas: J. Basanavičiaus g. 33/Birutės al. 32, Palanga

Metai: 1897 - 1910

Laikotarpis: Carinis

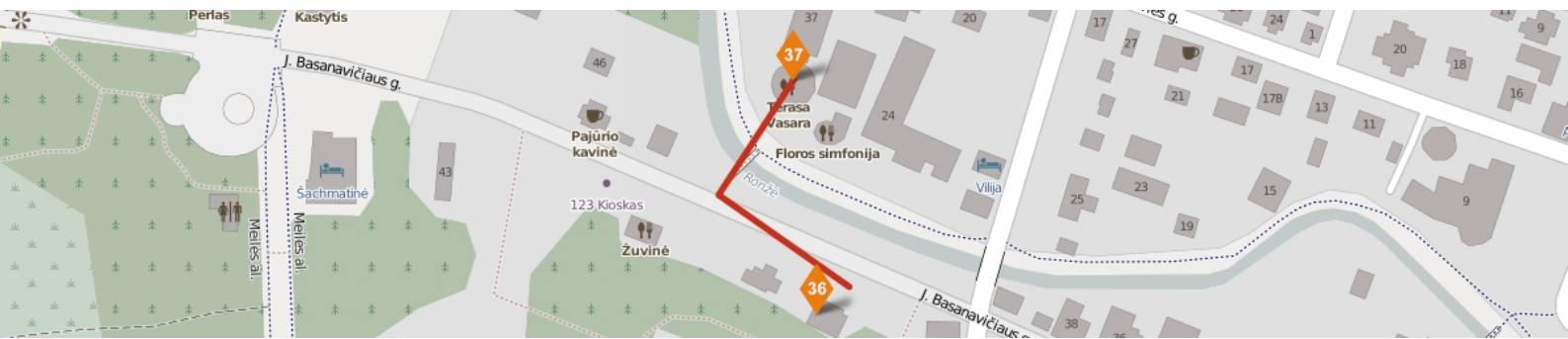

36

VILA BASANAVIČIAUS G. 35 PALANGOJE

Adresas: Palangos m. sav., Palangos m., J. Basanavičiaus g. 35

Laikotarpis: Carinis, Pirmoji Respublika

37

„VASAROS“ RESTORANO REKONSTRUKCIJA IR PLĖTRA

Adresas: Palangos sav., Palanga, S. Neries g. 37, 37A, 39

Architektai: Edgaras Neniškis, Rūsna Vainekytė, Arūnas Liola, Rolandas Liola

Stiliai: Šiuolaikinė architektūra

Metai: 2005 - 2005

Laikotarpis: Šiuolaikinė

38

ANTANO ŽMUIDZINAVIČIAUS NAMAS

Adresas: Palangos m. sav., Palangos m., J. Basanavičiaus g. 42

Stiliai: Kurortinė architektūra

Laikotarpis: Carinis

39

PALANGOS JŪROS TILTAS

Adresas: Basanavičiaus g., Palanga

Metai: 1882 - 1997

Laikotarpis: Pirmoji Respublika, Šiuolaikinė

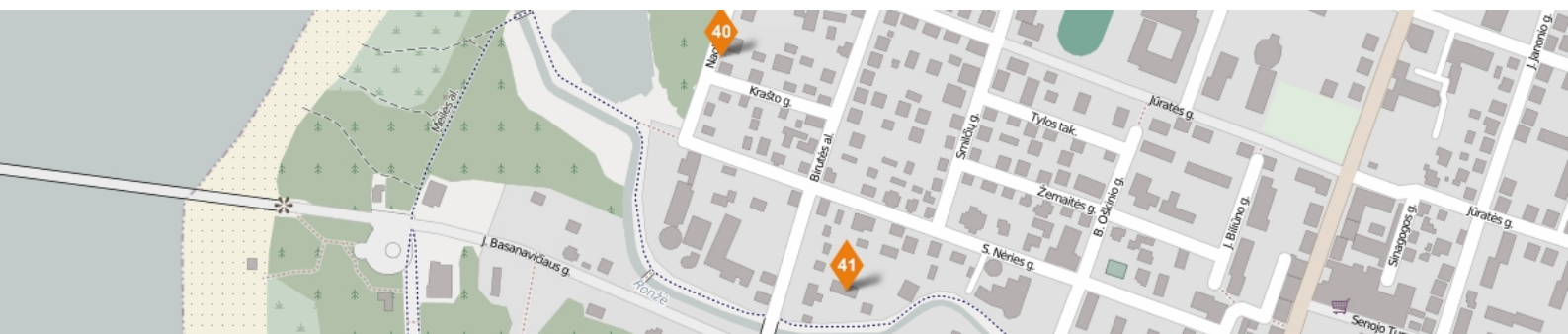
40

VILA NAGLIO G. 8

Adresas: Naglio g. 8, Palanga

Stiliai: Funkcionalizmas/modernizmas

Laikotarpis: Pirmoji Respublika

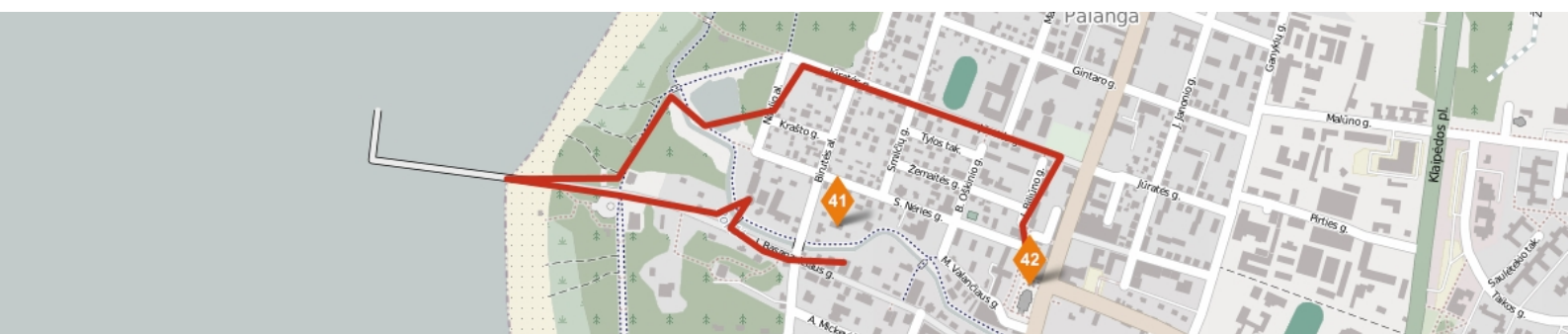
41

KARININKŲ RAMOVĖS VILA PALANGOJE

Adresas: Birutės alėja 46, Palanga

Stiliai: Kurortinė architektūra

Metai: 1934

42

PALANGOS ŠVČ. MERGELĖS MARIJOS ĖMIMO Į DANGŲ BAZNYCIA

Adresas: Vytauto g. 55, Palanga

Architektai: Karlas Eduardas Strandmanas

Stiliai: Neogotika, Istorizmas, Neobarokas

Metai: 1897 - 1907

Laikotarpis: Carinis, Pirmoji Respublika

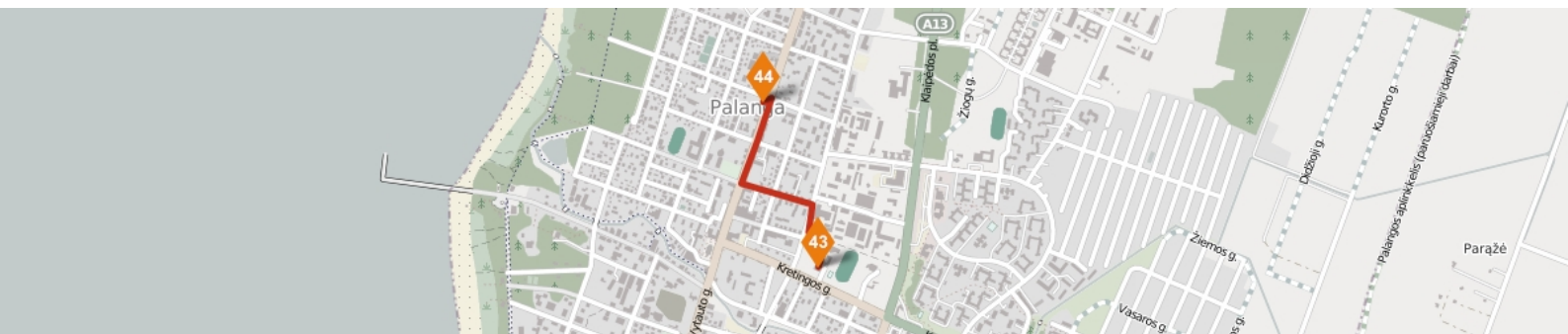
VLADO JURGUČIO MOKYKLA PALANGOJE

Adresas: Palangos m. sav., Palangos m., Ganyklų g. 2/Kretingos g. 21

Architektai: Stasys Kudokas, V. Rimgaila

Metai: 1938 - 1939

Laikotarpis: Pirmoji Respublika

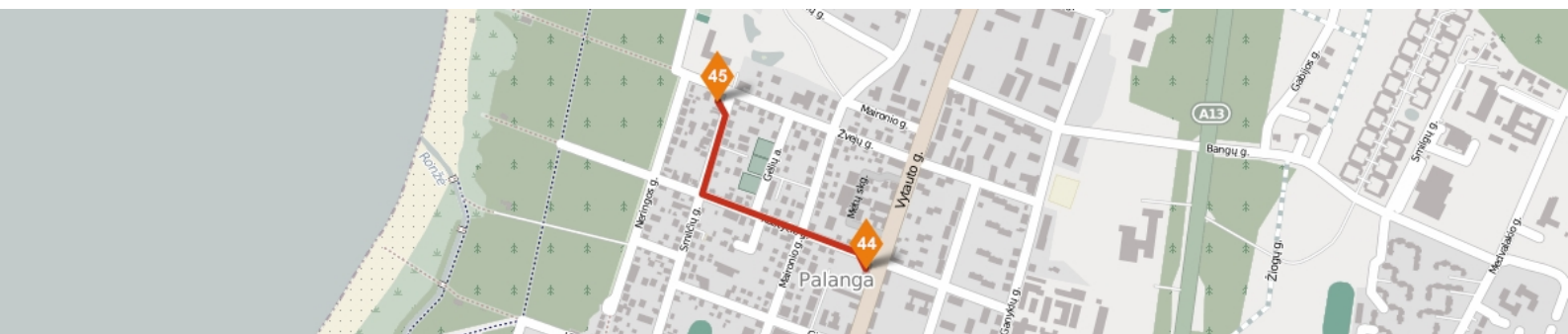
PALANGOS TERITORINĖ DARBO BIRŽA

Adresas: Palangos m. sav., Palangos m., Vytauto g. 87

Stiliai: Šiuolaikinė architektūra

Metai: 2008 - 2009

Laikotarpis: Šiuolaikinė

SVEČIŲ NAMAI „SMILČIŲ VILOS“

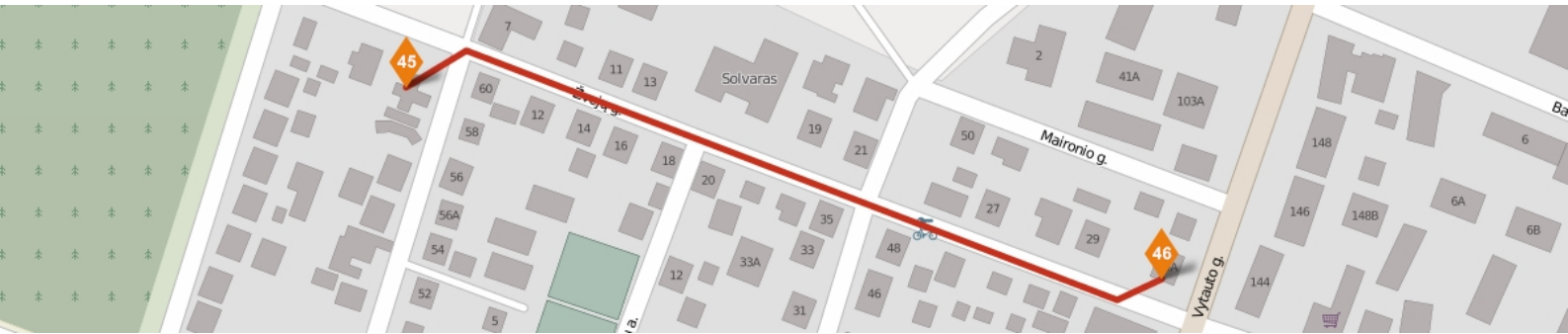
Adresas: Palangos sav., Palanga, Smilčių g. 67, 69

Architektai: Edgaras Neniškis, Vaida Sasnauskaitė, Arūnas Liola, Rolandas Liola, Liudvika Rūsna Vainekytė

Stiliai: Šiuolaikinė architektūra

Metai: 2006 - 2009

Laikotarpis: Šiuolaikinė

46

DAUGIABUČIAI GYVENAMIEJI NAMAI PALANGOJE

Adresas: Palangos sav., Palanga, Vytauto g/Žvejų g. 29A

Stiliai: Šiuolaikinė architektūra

Metai: 2002 - 2002

Laikotarpis: Šiuolaikinė

47

REKREACINIS „VANAGUPĖS“ KOMPLEKSAS PALANGOJE

Adresas: Palangos m. sav., Palangos m., Vanagupės g.

Architektai: Algimantas Lėckas, Saulius Šarkinas, Leonidas Merkinas,
Juozas Vaškevičius, Vladas Stauskas, A. Jankauskas, G. Vaškevičius

Stiliai: Vėlyvasis modernizmas

Metai: 1967 - 1984

Laikotarpis: Sovietmetis